

ENERGY SECURITY A MAJOR ELEMENT OF ECONOMIC SECURITY AND NATIONAL SECURITY

Abstract: National security for any democratic country means security of the nation as the bearer of sovereignty and the only source of power in the country. Achieving national interests is based largely on the sustainable development of the economy. Therefore, the key to achieving the national interest is primarily in the economic sphere. One of the most important components of economic security is energy security. The reason for this is the key role of energy that defines the development and operation of virtually all other sectors of the economy. In other words, energy security is a prerequisite for economic development, it in turn to ensure national security.

Author information:

Zdravko Kuzmanov

Chief assist. prof. PhD in Management of Security Systems
Department at Konstantin Preslavsky - University of Shumen

✉ z.kuzmanov@shu.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

Security, energy security, economic security, national security.

В най-общ вид сигурността, може да се представи като състояние на защитеност на жизнено важните интереси на отделната личност, обществото и държавата от вътрешни и външни заплахи. В следствие на това, субектите на сигурността включват:

- Личността – нейните права и свободи;
- Обществото – неговите материални и духовни ценности;
- Държавата – нейният конституционния ред, суверенитет и териториална цялост.

Жизнено важните интереси са съвкупност от потребности, удовлетворяването на които надеждно осигурява съществуването и възможността за по-нататъшното развитие на субекта на сигурността. Стратегията за национална сигурност на Република България, определя като жизнено важни интереси: [1]

- Гарантиране на правата, свободите, сигурността и благосъстоянието на гражданина, обществото и държавата;
- Запазване на суверенитета, териториалната цялост на страната и единството на нацията;
- Защита на конституционно установения ред и демократичните ценности;
- Защита на населението и критичната инфраструктура при кризи, бедствия, аварии, катастрофи и други рискове и заплахи;
- Съхраняване и развитие на националната идентичност, изграждаща се на основата на единно гражданство;
- Гарантиране интегритета на българското гражданско общество;
- Преодоляване на негативните демографски процеси, на значителните диспропорции в развитието на регионите и изграждане на социално-икономическа среда, осигуряваща условия за развитието на поколения български граждани, способни да гарантират на Република България достойно място в ЕС и в световните политически, икономически, финансови и социални процеси.

Заплахата, от друга страна, е съвкупност от условия и фактори, стечение на обстоятелствата, значително увеличаващи риска за съществуването на субекта.

Различните видове сигурност представляват състояние на защитеност от заплахи за интересите в една или друга сфера на обществения живот.

Най-общо националната сигурност за всяка една демократична държава означава сигурност на нацията като носител на суверенитета и единствен източник на власт в страната. Националното законодателство определя националната сигурност, като динамично състояние на обществото и държавата, при което са защитени териториалната цялост, суверенитетът и конституционно установеният ред на страната, когато са гарантирани демократичното функциониране на институциите и основните права и свободи на гражданите, в резултат на което нацията запазва и увеличава своето благосъстояние и се развива, както и когато страната успешно защитава националните си интереси и реализира националните си приоритети. [2]

Част от вътрешните и външните заплахи за националната сигурност са липса на развитие на националната икономика, несъвършенства в системата на организация на държавата и гражданското общество, социално-политическа нестабилност, криминализиране на обществените отношения, организирана престъпност, тероризъм, както и влошаване на междунационалните и усложнение на международните отношения.

Националните интереси включват редица области, като икономика, външна и вътрешна политика, международни отношения, отбрана, информационни дейности в областта на борбата с престъпността, култура и наука и т.н. Следва да се отбележи, че постигането на националните интереси се основава, до голяма степен, на устойчивото развитие на икономиката. Поради това, ключът към постигането на националните интереси е преди всичко в икономическата сфера.

Икономическата сигурност на държавата може да се определи като състояние, при което хората (чрез държавата) могат суверенно, без намеса или натиск отвън, да определят начините и формите на своето икономическо развитие.

Една здрава икономика е необходимо условие за развитието и реализацията на интересите, както на индивида, така и на обществото като цяло. В следствие може да се каже, че икономическата сигурност е изключително важен фундамент на националната сигурност.

Заплахите за икономическата сигурност обикновено са комплексни и най-често се дължат на ниска стойност на брутния вътрешен продукт, ниски инвестиции и иновационна дейност, намаляване на научно-техническия потенциал, стагнация в сектор земеделие, дерегулацията на банковата система, тенденция на господство на износа, респективно вноса т.е. зависимост в една от двете посоки.

Икономическа сигурност, от своя страна, включва компоненти като: обща икономическа, външна икономическа, финансова, технологична, суровинна, трудова сигурност, сигурност на природните ресурси и т.н. Един от най-важните компоненти на икономическата сигурност е енергийната сигурност. Причината за това е ключовата роля на енергетиката, която определя развитието и работата на почти всички други сектори на икономиката. Всяко прекъсване или неизпълнение на доставката на енергийни ресурси може да създаде криза в някой от другите икономически сектори (най-вече в промишлеността), която може да доведе до значително намаляване на нивата на икономическата (респективно и на националната) сигурност.

Енергийната сигурност означава защитеност на държавата (региона), нейните граждани, обществото и икономиката от недостиг в осигуряването на енергийните нужди, обезпечаване на енергийни ресурси с приемливо качество, както и за защита срещу нарушения на стабилността и непрекъснатостта на енергийните доставки.

Сред потенциалните заплахи за енергийната сигурност се нареждат социални, политически, технологични, природни, външно политически, управленски, юридически и т.н. Различните видове заплахи могат да бъдат силно свързани една с друга. Някои могат да бъдат инициирани от самите тях или от други заплахи. Например, съществуването на голяма

технологична или природна опасност може да доведе до появата на социално-политическо напрежение (респективно заплаха).

Стратегията за национална сигурност на Република България посочва, че стабилността на енергетиката като постоянен процес по предоставяне на жизненонеобходими обществени услуги за функциониране на обществото като цяло в условията на възможни терористични заплахи, природни бедствия и значими промишлени аварии заема съществено място в осигуряването на националната сигурност. Подобряването на енергийната сигурност като елемент от националната сигурност е дългосрочен процес, изискващ инвестиции и устойчива държавна политика.¹

Стратегията дава основните насоки и приоритети на политиката по енергийна сигурност, сред които: [1]

- Изграждане на обща енергийна политика на Европейския съюз;
- Реализиране на стратегическите инициативи на Европейския съюз за изграждане на необходимата инфраструктура и разнообразяване на енергийните доставки;
- Изграждане и поддържане на междусистемни връзки с мрежите на съседни държави, както и разширяване капацитета на газови хранилища;
- Развитие на международните енергийни проекти в рамките на „Южен коридор“;
- Развитие на ядрената енергетика, която има стратегическо значение за националната сигурност;
- Повишаване на енергийната ефективност и насърчаване на енергоспестяването;
- Увеличаване на дела в енергопроизводството на възобновяемите и алтернативни енергийни източници и заместването на електрическата енергия с природен газ;
- Ефективност на производството и внедряването на чисти въглищни технологии, както и за прилагане на технологични постижения, които са в съответствие с европейските изисквания и собствените икономически възможности;
- Комплексното използване на възобновяемите енергийни източници, ядрена енергия, природен газ, въглищни технологии и ВЕЦ за гарантиране на енергийната сигурност и икономическата ефективност;
- Последователна регулаторна политика за гарантиране интересите на националната сигурност, обществото и гражданите при функциониране и развитие на енергийните мощности, на преносната и разпределителните мрежи;
- Експертиза за влиянието върху националната сигурност при изграждане на значими енергийни проекти;
- Ефективноресурсно управление на енергийната сигурност, част от стратегията за предотвратяване на кризисни ситуации и условие за надеждно функциониране на ключовата и критичната инфраструктура: енергийна, транспортна, комуникационна и информационна;
- Изпълнение на ангажиментите по Директивата за защитата на европейската и националната критична инфраструктура.

Енергийната сигурност е необходимо условие за икономическото развитие, то от своя страна за обезпечаване на националната сигурност. Това, в никакъв случай, не означава пренебрегване на другите видове сигурност. Задълбочен анализ на съотношението между видовете сигурност, помага да се определят приоритетите на държавните органи и техните управленски решения в областта на сигурността и по този начин се гарантира защитата на жизнените интереси на личността, обществото и държавата.

¹Стратегията

References:

1. **National security strategy of the Republic of Bulgaria**(promulgated: State Gazette, Issue 19, 8 March 2011).
2. **The management and operations of the system for the protection of national security Act** (promulgated: State Gazette, Issue 61, 11August 2015).